

776.

**ROZPORZĄDZENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ**

z dnia 24 września 1934 r.

Prawo o postępowaniu wywłaszczeniowym.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 15 marca 1934 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 221) postanawiam co następuje:

Rozdział I.**Przepisy ogólne.**

Art. 1. Wywłaszczenie jest dopuszczalne wyłącznie ze względów wyższej użyteczności, za odszkodowaniem, w przypadkach, w których przepis prawa przewiduje możliwość wywłaszczenia.

Art. 2. Wywłaszczenie, unormowane prawem niniejszem, może polegać na:

- 1) odjęciu prawa własności lub innych praw rzeczowych na nieruchomości, albo na ograniczeniu czasowym lub stałym praw rzeczowych na nieruchomości;
- 2) odjęciu prawa własności materiałów, niezbędnych do budowy urządzeń na cele obrony Państwa, dróg lądowych i wodnych oraz kolei;
- 3) czasowym zajęciu nieruchomości.

Art. 3. § 1. Do orzekania o wywłaszczeniu i odszkodowaniu za wywłaszczenie w myśl prawa niniejszego powołany jest wojewoda, właściwy według położenia przedmiotu wywłaszczenia.

§ 2. Jeżeli przedmiotem wywłaszczenia są nieruchomości, położone na obszarze dwóch lub więcej województw, orzekanie należy do tego wojewody, którego w tym celu wyznaczy Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 4. Jeżeli prawo niniejsze nie stanowi inaczej, przy postępowaniu wywłaszczeniowym stosuje się przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341).

Art. 5. Sąd, powołany w myśl prawa niniejszego do orzekania co do odszkodowania za wywłaszczenie, wydaje orzeczenie w trybie postępowania niespornego.

Rozdział II.**Czynności wstępne.**

Art. 6. § 1. Jeżeli ubiegający się o wywłaszczenie zamierza wbrew woli właściciela dokonać na jego gruncie prac pomiarowych, powinien na to uzy-

skać zezwolenie powiatowej władzy administracji ogólnej.

§ 2. W zezwoleniu wymieniony będzie imieniem kierownik tych prac oraz ilościowo: technicy dokonywający pomiarów, tudzież personel pomocniczy i robotniczy, upoważniony do wstępu na grunt celem dokonania pomiaru.

Art. 7. § 1. Ubiegający się o wywłaszczenie może w razie nieodzownej konieczności usuwać trwałe przeszkody, utrudniające mu dokonanie niezbędnych prac pomiarowych, tylko na podstawie zezwolenia powiatowej władzy administracji ogólnej, wymieniającego przeszkodę, którą należy usunąć, oraz sposób jej usunięcia.

§ 2. Ubiegający się o wywłaszczenie oraz osoby, upoważnione do dokonania pomiaru, mają prawo wstępu do wnętrza budynków posiadacza nieruchomości w poszczególnym przypadku tylko za zezwoleniem tej władzy, wymieniającem miejsca, do których dostęp jest dozwolony.

Art. 8. § 1. Jeżeli zezwolenie, wymienione w art. 6 lub 7, dotyczy nieruchomości, pozostających w administracji wojska, lub budynków, zajmowanych przez wojsko, powiatowa władza administracji ogólnej wyda zezwolenie po uzyskaniu zgody właściwej władzy wojskowej.

§ 2. Powiatowa władza administracji ogólnej powinna doręczyć posiadaczowi nieruchomości odpis zezwolenia, wymienionego w art. 6 lub 7, co najmniej na 3 dni przed rozpoczęciem pomiarów. W przypadku, gdy zezwolenie dotyczy większej liczby osób, może być ono podane do wiadomości interesowanych zapomocą obwieszczeń publicznych we właściwych gminach.

§ 3. Od decyzji udzielającej zezwolenia służy odwołanie na zasadach ogólnych; odwołanie nie wstrzymuje wykonania.

Art. 9. § 1. Ubiegający się o wywłaszczenie obowiązany jest wynagrodzić szkody, jakie wyrządził wskutek prowadzenia prac pomiarowych.

§ 2. Na zabezpieczenie wypłaty odszkodowania powinna być na żądanie interesowanego przed rozpoczęciem prac pomiarowych złożona powiatowej władzy administracji ogólnej kaucja w wysokości, określonej przez tę władzę. Od obowiązku składania kaucji wolny jest Skarb Państwa, monopole i przedsiębiorstwa państwowe oraz związki samorządu terytorjalnego.

§ 3. W razie wyrządzenia szkody powiatowa władza administracji ogólnej określi wysokość odszkodowania po wysłuchaniu opinii biegłego. Odszkodowanie będzie wypłacone w ciągu miesiąca lub — w razie zachodzących przeszkód prawnych — złożone do depozytu sądowego; w razie niezachowania tego terminu powiatowa władza administracji ogólnej na wniosek strony zabroni dalszego prowadzenia prac pomiarowych.

§ 4. Orzeczenie powiatowej władzy administracji ogólnej jest ostateczne w administracyjnym toku instancyj. Jeżeli strona nie zgadza się na odszkodowanie, ustalone orzeczeniem tej władzy, może w ciągu miesiąca od daty doręczenia orzeczenia żądać ustalenia odszkodowania przez właściwy sąd.

Rozdział III.

Postępowanie przygotowawcze.

Art. 10. § 1. Celem wszczęcia postępowania wywłaszczeniowego ubiegający się o wywłaszczenie powinien złożyć wojewodzie uzasadniony wniosek wraz z odpowiednimi załącznikami.

§ 2. We wniosku należy:

1) wymienić i opisać rodzaj i cel zamierzonych robót, wymagających wywłaszczenia;

2) uzasadnić potrzebę wywłaszczenia ze wskazaniem przepisu prawnego, przewidującego dopuszczalność wywłaszczenia na dany cel;

3) wskazać w przybliżeniu ogólną powierzchnię terenu, przeznaczanego do wywłaszczenia, z powołaniem się na plan sytuacyjny, oraz opisać ogólnie to, co się na nieruchomości znajduje;

4) wskazać, na czym ma polegać wywłaszczenie;

5) wymienić cenę żadaną przez właściciela i ofiarowaną mu w wyniku pertraktacji, prowadzonych w celu dobrowolnego nabycia nieruchomości;

6) oznaczyć termin rozpoczęcia zamierzonych robót.

§ 3. Jeżeli wywłaszczenie nie jest zamierzone na rzecz Skarbu Państwa, monopolów lub przedsiębiorstw państwowych, ani na rzecz związków samorządu terytorjalnego, ubiegający się o wywłaszczenie powinien nadto poprzeć dowodem posiadanie odpowiednich środków lub niezbędnych kredytów na odszkodowanie za wywłaszczenie oraz na wykonanie zamierzonych robót.

§ 4. Jeżeli wywłaszczenie jest zamierzone na cele obrony Państwa, ubiegający się o wywłaszczenie może wymienić i opisać rodzaj i cel zamierzonych robót w sposób ogólny oraz pominąć dane, wymienione w pkt. 6) § 2; te ostatnie dane można również pominąć, gdy wywłaszczenie jest zamierzone na cele kolei żelaznych użytku publicznego. W przypadku, gdy wywłaszczenie dotyczy większej liczby osób, można pominąć dane, wymienione w pkt. 5) § 2.

Art. 11. § 1. Do wniosku należy dołączyć:

1) ogólny plan sytuacyjny z oznaczeniem granic terenu, który ma ulec wywłaszczeniu;

2) wyciągi z ksiąg hipotecznych wywłaszczanych nieruchomości, jeżeli nieruchomości te posiadają hipotekę;

3) wykaz właścicieli wywłaszczanych gruntów, możliwie z podaniem ich adresów.

§ 2. Plany sytuacyjne i inne załączniki, wymienione w paragrafie poprzedzającym, powinny być sporządzone oddzielnie dla każdej gminy i złożone w takiej ilości, aby mogły być ogłoszone we wszystkich gminach, w których obrębie znajdują się nieruchomości, mające ulec wywłaszczeniu.

Art. 12. § 1. Wojewoda oddali wniosek o wszczęcie postępowania wywłaszczeniowego, jeżeli niema podstaw prawnych do wywłaszczenia; w przeciwnym razie wszczynają postępowanie wywłaszczeniowe.

§ 2. Równocześnie z wszczęciem postępowania wywłaszczeniowego wojewoda prześle władzy hipotecznej pisemny wniosek o wpisanie ostrzeżenia (adnotacji) o postępowaniu wywłaszczeniowym we właściwej księdze hipotecznej.

§ 3. Zmiany w stanie hipotecznym, zasze po wniesieniu ostrzeżenia (adnotacji), nie mają wpływu na dalsze postępowanie wywłaszczeniowe.

Art. 13. Wojewoda przesyła powiatowej władzy administracji ogólnej wniosek wywłaszczeniowy wraz z załącznikami w celu obwieszczenia o wywłaszczeniu w gminach, w których obrębie znajdują się wywłaszczane nieruchomości.

Art. 14. § 1. Obwieszczenie polega na podaniu do publicznej wiadomości w sposób, przyjęty w danej miejscowości, następujących danych o wywłaszczeniu:

1) na czyją rzecz i na jaki cel ma być dokonane wywłaszczenie;

2) na czym ma ono polegać według zamierzeń wnioskodawcy;

3) przybliżoną ogólną powierzchnię gruntów i wskazanie miejsca, gdzie grunty te się znajdują;

4) wyszczególnienie właścicieli gruntów.

§ 2. W obwieszczeniu należy nadto podać do wiadomości, że plan sytuacyjny i inne załączniki zostały wyłożone w lokalu zarządu gminy do przejrzania w okresie dni czternastu, oraz ogłosić, że w tym terminie wolno każdej osobie interesowanej zgłaszać wnioski lub sprzeciwy, które należy wnosić na ręce przełożonego gminy.

§ 3. Treść obwieszczenia należy nadto wywieścić w lokalach urzędowych właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej oraz w lokalach właściwych zarządów gmin.

Art. 15. Niezwłocznie po upływie terminu, wymienionego w artykule poprzedzającym, zarząd gminy przedstawi akta sprawy powiatowej władzy administracji ogólnej i dołączy do nich zgłoszone wnioski, sprzeciwy, jak również treść obwieszczenia, jakie zarządził, ze wskazaniem daty oraz sposobu, w jakim zostało dokonane.

Art. 16. Powiatowa władza administracji ogólnej przedstawia akta ze swą opinią wojewodzie.

Art. 17. § 1. Wojewoda po zapoznaniu się z aktami sprawy zawiadomi wywłaszczającego o zgłoszonych wnioskach lub sprzeciwach, wyznaczając mu termin do zapoznania się z nimi i złożenia wyjaśnień.

§ 2. Równocześnie wojewoda wezwie wywłaszczającego do przedstawienia w oznaczonym terminie szczegółowych danych, określających: 1) granice i rodzaj każdej przeznaczonej do wywłaszczenia nieruchomości lub jej części, oraz wszystkiego, co się na niej znajduje; 2) powierzchnie, obliczone w metrach kwadratowych, z powołaniem się na plan; 3) imiona, nazwiska i adresy właścicieli oraz tych osób trzecich, którym służą prawa rzeczowe na

danej nieruchomości, z wymienieniem tych praw zgodnie z księgą hipoteczną, a w braku jej na zasadzie innych odpowiednich dokumentów; 4) wysokość odszkodowania, zaofiarowanego każdemu z właścicieli.

§ 3. Wywłaszczający powinien nadto dołączyć lub powołać się na dokumenty, na których oparto dane, wymienione w pkt. 1) — 3) paragrafu poprzedzającego, oraz dołączyć szczegółowe plany pomiarowe wywłaszczanych nieruchomości. W przypadku, gdy wywłaszczenie dotyczy większej liczby osób, wywłaszczający może pominąć przedstawienie danych, wymienionych w pkt. 4) paragrafu poprzedzającego.

Art. 18. § 1. Pomiaru terenu dokonywają oraz plan pomiarowy sporządzają mierniczowie przysięgli.

§ 2. Jeżeli wywłaszczenie jest zamierzone na rzecz Skarbu Państwa, monopoli lub przedsiębiorstw państwowych, prace, wymienione w paragrafie poprzedzającym, mogą wykonywać także mierniczowie bądź inżynierowie urzędów, monopoli lub przedsiębiorstw państwowych.

§ 3. Przepis niniejszy stosuje się również do prac pomiarowych, dokonywanych w toku czynności wstępnych.

Art. 19. § 1. Jeżeli wywłaszczany zgadza się na odstąpienie nieruchomości, spór zaś dotyczy tylko wysokości odszkodowania, strony mogą zawrzeć odpowiednią umowę z zastrzeżeniem ustalenia odszkodowania w myśl przepisów prawa niniejszego. Umowa może być zawarta także przed powiatową władzą administracji ogólnej lub wojewodą.

§ 2. Obowiązujące ograniczenia co do rozdzielania gruntów i obrotu ziemią nie będą stosowane.

§ 3. Posiadacze ordynacji i fideikomisów władni są sami zawierać umowy.

Rozdział IV.

Wywłaszczenie.

Art. 20. Jeżeli strony zawarły umowę, przewidzianą w artykule poprzedzającym, wojewoda może wydać orzeczenie o wywłaszczeniu bez wszczęcia postępowania przygotowawczego i bez rozprawy.

Art. 21. § 1. Wojewoda, wyznaczając rozprawę co do wywłaszczenia, zawiadomi o miejscu i terminie rozprawy co najmniej na 14 dni przedtem: wywłaszczającego, właściciela, osoby, które zgłosiły wnioski lub sprzeciwy, oraz osoby trzecie, których te wnioski, sprzeciwy lub odpowiedzi na nie bezpośrednio dotyczą.

§ 2. W przypadku, gdy zawiadomienia, przewidziane w paragrafie poprzedzającym, dotyczą większej liczby osób, osoby te mogą być zawiadomione zapomocą obwieszczeń publicznych we właściwych gminach.

§ 3. W razie potrzeby rozprawa odbywa się na miejscu i z udziałem biegłych.

Art. 22. § 1. Po przeprowadzeniu rozprawy wojewoda wydaje orzeczenie o wywłaszczeniu albo odmawia jego wydania, o ile zachodzą ku temu powody prawne lub faktyczne.

§ 2. Orzeczenie powinno w szczególności zawierać:

- 1) ustalenie przedmiotu i rozmiaru wywłaszczenia;
- 2) cel wywłaszczenia z określeniem rodzaju projektowanych robót;
- 3) uzasadnienie przyjęcia lub odrzucenia wniosków i sprzeciwów.

§ 3. W przypadku wywłaszczenia nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa na budowę lub przebudowę linii kolejowych, budynków i innych urządzeń, niezbędnych do eksploatacji kolei, wojewoda, na wniosek wywłaszczającego może mu zezwolić na niezwłoczne objęcie wywłaszczonej nieruchomości. Wojewoda ustali równocześnie lub najpóźniej w ciągu 3 miesięcy od chwili objęcia nieruchomości wysokość odszkodowania za wywłączoną nieruchomość, które będzie wypłacone w ciągu dwóch miesięcy lub — w razie zachodzących przeszkód prawnych — złożone do depozytu sądowego; w razie niezachowania tego terminu wojewoda na wniosek strony uchyli zezwolenie na niezwłoczne objęcie nieruchomości.

Art. 23. W orzeczeniu wywłaszczający może być zobowiązany do wybudowania i utrzymywania własnym kosztem we wskazanych przez władzę miejscach mostów, dróg, grobli, przejazdów, rowów odpływowych i innych urządzeń, niezbędnych celem zapobieżenia stratom i niewygodom, mogącym powstać dla gruntów sąsiednich wskutek wykonania robót, oraz celem zapewnienia im bezpieczeństwa, zagrożonego przez dokonane roboty.

Art. 24. § 1. Wbrew woli właściciela nie może mu być pozostawiona tylko taką część jego nieruchomości, która wskutek rozdrobnienia, wywołanego wywłaszczeniem, nie może być racjonalnie użytkowana na cele dotychczasowe; w tym przypadku wywłaszczenie powinno na żądanie właściciela objąć całą nieruchomość.

§ 2. Jeżeli tylko pewna część gruntu, pozostawionego właścicielowi, traci dla niego znaczenie ze względu na dotychczasowe przeznaczenie, wówczas przymus nabycia przez wywłaszczającego za odszkodowaniem dotyczy tylko tej części.

§ 3. W razie potrzeby objęcia wywłaszczeniem części budynku wywłaszczenie na żądanie właściciela powinno objąć cały budynek.

Art. 25. § 1. Orzeczenie doręcza się wywłaszczającemu i wywłaszczonemu na piśmie. W przypadku, gdy orzeczenie dotyczy większej liczby osób, treść jego może być podana do wiadomości interesowanych zapomocą obwieszczeń publicznych we właściwych gminach.

§ 2. W ciągu dni czternastu od daty doręczenia orzeczenia lub od daty dokonania obwieszczeń służy stronie odwołanie do Ministra Spraw Wewnętrznych.

§ 3. Wojewoda udziela stronie przeciwnej terminu czternastodniowego do zapoznania się z treścią odwołania i do wniesienia w tym czasie pisemnej odpowiedzi, poczem przedstawia akta Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

§ 4. Orzeczenie Ministra Spraw Wewnętrznych zapada w porozumieniu z właściwym ministrem.

Rozdział V.

Zasady odszkodowania.

Art. 26. Obowiązek odszkodowania ciąży na tym, na czyją rzecz orzeczono wywłaszczenie.

Art. 27. § 1. Odszkodowanie obejmuje stratę, powstałą wskutek wywłaszczenia.

§ 2. Wzrostu wartości nieruchomości, powstałej wskutek przeprowadzenia robót, budowli lub urządzeń, dla których wywłaszczenie następuje, nie uwzględnia się przy ustaleniu odszkodowania.

§ 3. W przypadku wywłaszczenia tylko części nieruchomości odszkodowanie powinno obejmować nie tylko wartość części wywłaszczonej, lecz także ubytek wartości części nieobjętej wywłaszczeniem.

Art. 28. § 1. Odszkodowanie nie należy się za nowowzniesione budowle, zaprowadzone plantacje i wogóle za wszelkie nowe urządzenia i ulepszenia, co do których ze sposobu ich wyłonienia, czasu powstania albo innych okoliczności da się stwierdzić, że zostały dokonane w celu osiągnięcia wyższego odszkodowania.

§ 2. W przypadku, przewidzianym w paragrafie poprzedzającym, wywłaszczony może znieść na własny koszt i zabrać przedmiot takich urządzeń do czasu faktycznego objęcia nieruchomości przez wywłaszczającego; w przeciwnym razie wywłaszczający władny jest usunąć wymienione przedmioty na koszt i niebezpieczeństwo wywłaszczonego.

Art. 29. § 1. W przypadku ograniczenia praw lub czasowego zajęcia odszkodowanie powinno być ustalone i wypłacone z góry, jeżeli zarówno czas ograniczenia jak szkoda dadzą się z góry ustalić. Gdyby ustalenie takie było niemożliwe, odszkodowanie będzie określone z upływem każdego półrocza w okresie trwania ograniczenia.

§ 2. Odszkodowanie obejmuje prócz utraczonych pożytków również określone oddzielnie zmniejszenie się wartości przedmiotu, wynikłe wskutek czasowego zajęcia.

§ 3. Jeżeli ograniczenie praw nie zostało dokonane na rzecz Skarbu Państwa, monopoli, przedsiębiorstw państwowych lub związków samorządu terytorjalnego, wywłaszczony może żądać zabezpieczenia pieniężnego w wysokości co najmniej półrocznego odszkodowania.

Art. 30. § 1. W braku zgody stron na inny sposób wynagrodzenia odszkodowanie powinno być wypłacone w pieniądzu.

§ 2. Jeżeli suma odszkodowania, ustalona przez wojewodę, zostanie podwyższona przez sąd, wywłaszczonemu należą się odsetki w wysokości stopy dyskontowej Banku Polskiego od nadwyżki odszkodowania, ustalonej przez sąd, licząc od dnia prawnego objęcia nieruchomości do dnia zapłaty lub złożenia nadwyżki do depozytu sądowego.

§ 3. W razie objęcia nieruchomości na podstawie art. 22 § 3 lub art. 56 pkt. 4) wywłaszczonemu należą się odsetki w tej samej wysokości od sumy odszkodowania, licząc od dnia prawnego objęcia nieruchomości przez wywłaszczającego do dnia zapłaty lub złożenia tej sumy do depozytu sądowego.

Rozdział VI.

Ustalenie odszkodowania.

Art. 31. § 1. Wniosek o ustalenie odszkodowania wywłaszczający składa wojewodzie najpóźniej przed upływem trzech miesięcy od daty doręczenia ostatecznego orzeczenia o wywłaszczeniu.

§ 2. Jeżeli wywłaszczający nie zgłosi w tym terminie wniosku, wywłaszczony może sam wystąpić z żądaniem ustalenia odszkodowania.

Art. 32. § 1. Na rozprawę co do odszkodowania należy wezwać co najmniej na 14 dni przedtem strony oraz te osoby, których prawa rzeczowe na nieruchomości zostały ujawnione w postępowaniu wywłaszczeniowym. W przypadku, gdy wezwanie dotyczy większej liczby osób, osoby te mogą być wezwane zapomocą obwieszczeń publicznych we właściwych gminach.

§ 2. W wezwaniach i obwieszczeniach, wymienionych w paragrafie poprzedzającym, należy uprzedzić, że w razie niestawienia się wzywanych wysokość odszkodowania będzie ustalona bez ich udziału.

Art. 33. § 1. Na rozprawie strony mogą zawrzeć układ, dotyczący wysokości odszkodowania, jeżeli osoby, mające prawa rzeczowe na wywłaszczonej nieruchomości, na to się zgodzą.

§ 2. Układ zostaje w całej treści wciągnięty do protokołu. Wypisy z tego protokołu mają moc prawną równą aktowi notarialnemu.

§ 3. Przepis art. 19 § 3 stosuje się odpowiednio do układów.

Art. 34. Jeżeli wywłaszczony oświadczy na rozprawie zgodę na wysokość odszkodowania, zaoferowaną przez wywłaszczającego w myśl art. 10 § 2 pkt. 5), będzie to uważane za zawarcie układu w rozumieniu artykułu poprzedzającego.

Art. 35. Jeżeli na rozprawie wywłaszczający i osoby, którym służą prawa rzeczowe na wywłaszczonej nieruchomości, oświadczą, że zgadzają się na pozostawienie tych praw na nieruchomości mimo wy-

właszczenia, osoby te zostaną wyłączone z dalszego postępowania, a wartość pozostawionego prawa zostanie odpowiednio uwzględniona przy określeniu odszkodowania.

Art. 36. Na rozprawie należy wysłuchać opinii biegłych co do wysokości odszkodowania.

Art. 37. Orzeczenie co do odszkodowania wydaje wojewoda na podstawie wyników rozprawy.

Art. 38. § 1. Jeżeli wywłaszczona nieruchomość jest obciążona na rzecz osób trzecich, ustaloną sumę odszkodowania należy złożyć do depozytu sądowego celem jej podziału zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego, chyba że wywłaszczony i osoby trzecie zgodzą się na niezwłoczną wypłatę sumy.

§ 2. Jeżeli strona oświadczy, iż na wysokość odszkodowania, ustaloną orzeczeniem, nie zgadza się lub odmawia przyjęcia odszkodowania, sumę należy złożyć do depozytu sądowego.

§ 3. Sumę odszkodowania należy złożyć do depozytu sądowego także wtedy, gdy z powodu innych przeszkód prawnych niezwłoczne wydanie jej uprawnionemu jest niemożliwe.

Art. 39. Wyjąwszy przypadki, przewidziane w artykule poprzedzającym, suma odszkodowania, ustalona orzeczeniem, powinna być przez wywłaszczającego wypłacona uprawnionemu.

Art. 40. § 1. Od orzeczenia wojewody co do odszkodowania niema środka prawnego w administracyjnym toku instancyj.

§ 2. Jeżeli strona nie zgadza się na odszkodowanie, ustalone orzeczeniem wojewody, może w ciągu trzech miesięcy od daty doręczenia orzeczenia żądać ustalenia odszkodowania przez właściwy sąd.

Rozdział VII.

Wykonanie i skutki wywłaszczenia.

Prawo pierwokupu.

Art. 41. § 1. Po wydaniu ostatecznego orzeczenia o wywłaszczeniu wojewoda na wniosek wywłaszczającego wyda orzeczenie o wykonaniu wywłaszczenia; orzeczenie jest natychmiast wykonalne.

§ 2. Wydanie orzeczenia o wykonaniu wywłaszczenia będzie poprzedzone wypłaceniem lub złożeniem do depozytu sumy odszkodowania, ustalonego umową lub orzeczeniem wojewody.

§ 3. Jeżeli wywłaszczona nieruchomość należała do kościoła lub wyznania prawnie uznanego i była przeznaczona wyłącznie do służby bożej lub chowania zmarłych, wydanie orzeczenia o wykonaniu wywłaszczenia będzie poprzedzone pozbawieniem nieruchomości przez właściwą władzę duchowną charakteru rzeczy poświęconej.

Art. 42. § 1. Na podstawie ostatecznego orzeczenia o wykonaniu wywłaszczenia tytuł włas-

ności przedmiotu wywłaszczonego zostanie przepisany na rzecz wywłaszczającego w księdze hipotecznej, jeżeli nieruchomość miała uregulowaną hipotekę.

§ 2. Z ujawnieniem tego orzeczenia w księdze hipotecznej podlegają wykreśleniu wszystkie prawa rzeczowe na wywłaszczonej nieruchomości z wyjątkiem tych, na których pozostawienie wyrazili zgodę wywłaszczający i osoby, którym te prawa służą.

§ 3. Wywłaszczający nie wstępuje w umowy, zawarte przez wywłaszczonego co do wywłaszczonej nieruchomości, chyba że na wstąpienie w te umowy wyraził zgodę.

Art. 43. § 1. Jeżeli wywłaszczający nie złoży wniosku o ustalenie odszkodowania w ciągu trzech miesięcy od daty doręczenia ostatecznego orzeczenia o wywłaszczeniu lub zrzeka się wywłaszczenia przed ustaleniem odszkodowania, wówczas interesowani władni są dochodzić w drodze sądowej od wywłaszczającego szkody, poniesionej wskutek postępowania wywłaszczeniowego.

§ 2. Jeżeli wywłaszczający zrzeka się swych uprawnień po ustaleniu wysokości odszkodowania, właściciel może dochodzić bądź szkody, poniesionej przez niego wskutek postępowania wywłaszczeniowego, bądź też żądać zapłaty ustalonego odszkodowania wzamian za odstąpienie nieruchomości.

Art. 44. § 1. Wywłaszczonemu służy prawo pierwokupu co do wywłaszczonej nieruchomości.

§ 2. Jeżeli wywłaszczenie dotyczyło większej liczby osób, zawiadomienie interesowanych może być dokonane zapomocą obwieszczeń publicznych we właściwych gminach.

Rozdział VIII.

Wywłaszczenie materiałów.

Art. 45. Powiatowa władza administracji ogólnej może zezwolić wywłaszczającemu na poszukiwanie i wydobywanie na cudzej nieruchomości materiałów, niezbędnych do budowy i utrzymania urządzeń na cele obrony Państwa, dróg lądowych i wodnych oraz kolei, jako to: kamieni, żwiru, piasku i innych, jeżeli budujący nie może ich wydobyć bliżej w odpowiedniej ilości i jakości.

Art. 46. Za szkody, wyrządzone poszukiwaniami, oraz za wywłaszczone materiały należy się właścicielowi odszkodowanie, bez uwzględnienia jednak wzrostu wartości jego nieruchomości, powstałej wskutek przeprowadzenia drogi lub kolei.

Art. 47. Właściciel może żądać wywłaszczenia za odszkodowaniem całego gruntu, zawierającego potrzebne materiały, bądź jeżeli z danego gruntu sam je wydobywał, a materiały te zostały wydobyte przez wywłaszczającego w takiej ilości, że dalsze użytkowanie gruntu zgodnie z dotychczasowym przeznaczeniem jest niemożliwe, bądź jeżeli wydobywanie materiałów trwa dłużej niż trzy lata.

Art. 48. § 1. W braku umowy powiatowa władza administracji ogólnej, po wysłuchaniu stron, określa:

- 1) zakres ograniczenia praw właściciela;
- 2) wysokość odszkodowania na podstawie opinii biegłych.

§ 2. Jeżeli budującym drogę lub kolej nie jest Skarb Państwa, przedsiębiorstwo państwowe lub związek samorządu terytorjalnego, orzeczenie nadto na żądanie właściciela określi wysokość zabezpieczenia, jakie powinno być złożone do depozytu sądowego przed wykonaniem orzeczenia.

Art. 49. § 1. Od orzeczenia w części, dotyczącej zakresu ograniczenia praw oraz wysokości zabezpieczenia, służy stronom odwołanie do wojewody.

§ 2. Jeżeli strona nie zgadza się na odszkodowanie, ustalone przez powiatową władzę administracji ogólnej, może w ciągu miesiąca od daty doręczenia orzeczenia żądać ustalenia odszkodowania przez właściwy sąd.

§ 3. Co do sposobu ustalenia i wypłacenia odszkodowania stosuje się odpowiednio zasady prawa niniejszego, dotyczące odszkodowania za wywłaszczenie.

Rozdział IX.

Czasowe zajęcie nieruchomości.

Art. 50. Czasowe zajęcie nieruchomości może być dokonane tylko wówczas, gdy zamierzony z niej użytek nie może spowodować trwałej zmiany gospodarczego przeznaczenia zajętego przedmiotu, lub gdy z nieruchomości ma być wywłaszczony materiał do budowy urządzeń na cele obrony Państwa, dróg lądowych i wodnych oraz kolei.

Art. 51. § 1. Jeżeli czasowe zajęcie trwa dłużej niż trzy lata, właściciel może przez notariusza wezwać posiadacza zajętego przedmiotu do nabycia nieruchomości z wolnej ręki lub jej wywłaszczenia. Gdyby posiadacz nie nabył nieruchomości z wolnej ręki w okresie sześciomiesięcznym od daty doręczenia wezwania, lub w tym terminie nie uzyskał orzeczenia wojewody o wywłaszczeniu, właściciel może wystąpić do sądu o przywrócenie mu posiadania czasowo zajętego majątku.

§ 2. Nieruchomość, zajęta czasowo, powinna być na żądanie właściciela zwrócona przed terminem, jeżeli zajęcie jej okaże się zbędne, lub jeżeli czyni się z niej inny użytek od tego, na jaki ją zajęto. Do orzekania powołany jest wojewoda.

Rozdział X.

Zajęcie, wywołane siłą wyższą lub nagłą potrzebą.

Art. 52. § 1. W przypadkach siły wyższej lub nagłej potrzeby powiatowa władza administracji ogólnej może nakazać czasowe zajęcie cudzej nieruchomości.

§ 2. Gdyby potrzeba okazała się tak dalece pilna, że nie byłoby możliwości zawiadomienia powiatowej władzy administracji ogólnej, przełożony gmi-

ny lub właściwy komendant policji władny jest wydać odpowiednie zarządzenie pod warunkiem niezwłocznego zawiadomienia właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej celem wydania nakazu czasowego zajęcia w myśl paragrafu poprzedzającego.

Art. 53. § 1. Powiatowa władza administracji ogólnej w ciągu dni czterdziestu od dnia zajęcia określa wysokość odszkodowania, które będzie wypłacone w ciągu miesiąca lub — w razie zachodzących przeszkód prawnych — złożone do depozytu sądowego; w razie niezachowania tego terminu powiatowa władza administracji ogólnej na wniosek strony uchyli czasowe zajęcie.

§ 2. Orzeczenie powiatowej władzy administracji ogólnej jest ostateczne w administracyjnym toku instancyj. Jeżeli strona nie zgadza się na odszkodowanie, ustalone orzeczeniem tej władzy, może w ciągu miesiąca od daty doręczenia orzeczenia żądać ustalenia odszkodowania przez właściwy sąd.

§ 3. Co do sposobu ustalenia i wypłacenia odszkodowania stosuje się odpowiednio zasady prawa niniejszego, dotyczące odszkodowania za wywłaszczenie.

Art. 54. Czasowe zajęcie, o którym mowa w rozdziale niniejszym, ustaje z mocy samego prawa, jeżeli wnioskodawca w okresie sześciu miesięcy od uzyskania nakazu nie wystąpi do wojewody o wywłaszczenie nieruchomości w trybie, przepisany prawem niniejszym.

Rozdział XI.

Wywłaszczenie na cele obrony Państwa.

Art. 55. § 1. Dopuszczalne jest wywłaszczenie w przypadku, gdy tego wymaga interes obrony Państwa.

§ 2. Przepis § 1 służy za podstawę do wywłaszczenia w przypadkach, nieobjętych innymi przepisami prawnymi o dopuszczalności wywłaszczenia na cele obrony Państwa.

Art. 56. Do wywłaszczeń na cele obrony Państwa stosuje się przepisy prawa niniejszego ze zmianami następującymi:

1) terminy czterdziestodniowe, przewidziane w prawie niniejszym, skraca się do dni 7;

2) wnioski wywłaszczeniowe, zgłoszone przez władzę wojskową, są wiążące dla wojewody, o ile dotyczą potrzeby, przedmiotu i rozmiaru wywłaszczenia; nie wyłącza to jednak zastosowania przepisu art. 23 i 24;

3) ustalenie odszkodowania może odbywać się równocześnie z rozprawą co do wywłaszczenia;

4) w przypadkach nagłych wojewoda zezwala władzy wojskowej na niezwłoczne objęcie nieruchomości; wojewoda ustali równocześnie lub najpóźniej w ciągu trzech miesięcy od chwili objęcia nieruchomości wysokość odszkodowania za wywłaszczoną nieruchomość, które będzie wypłacone w ciągu dwóch miesięcy lub — w razie zachodzących przeszkód prawnych — złożone do depozytu sądowego; w razie niezachowania tego terminu wojewoda na

wniosek strony uchyli zezwolenie na niezwłoczne objęcie nieruchomości;

5) zarządzenia tymczasowe, przewidziane w art. 52 § 2, może wydawać władza wojskowa, oznaczona przez Ministra Spraw Wojskowych.

Rozdział XII.

Przepisy karne.

Art. 57. § 1. Kto przeszkadza w wykonywaniu prac pomiarowych przez osoby do tego upoważnione, lub nie dopuszcza ich do miejsc, wymienionych w zezwoleniu, albo przeszkadza w dokonaniu czynności, objętych zezwoleniem,

podlega, jeżeli za czyn w myśl ustaw karnych nie grozi kara surowsza, karze aresztu do jednego miesiąca lub grzywny do 1.000 złotych.

§ 2. Kto usuwa lub niszczy dokonywane prace pomiarowe,

podlega, jeżeli za czyn nie grozi kara surowsza, karze aresztu do trzech miesięcy lub grzywny do 3.000 złotych.

§ 3. Orzekanie należy do władz administracyjnych.

Art. 58. § 1. Kto wbrew orzeczeniu powiatowej władzy administracji ogólnej przeszkadza w poszukiwaniu i wydobywaniu materiałów, niezbędnych do budowy urządzeń na cele obrony Państwa, dróg lądowych i wodnych oraz kolei,

podlega, jeżeli za czyn w myśl ustaw karnych nie grozi kara surowsza, karze aresztu do jednego miesiąca lub grzywny do 1.000 złotych.

§ 2. Kto wbrew zarządzeniu powiatowej władzy administracji ogólnej, przełożonego gminy, komendanta policji lub władzy wojskowej przeszkadza w zajęciu nieruchomości w przypadkach siły wyższej lub naglej potrzeby,

podlega, jeżeli za czyn nie grozi kara surowsza, karze aresztu do trzech miesięcy lub grzywny do 3.000 złotych.

§ 3. Orzekanie należy do władz administracyjnych.

Rozdział XIII.

Przepisy końcowe i przejściowe.

Art. 59. § 1. Wywłaszczenia, co do których postępowanie zostało wszczęte przed wejściem w życie prawa niniejszego, będą ukończone na zasadzie przepisów dotychczasowych.

§ 2. Jeżeli jednak niema decyzji ostatecznej w toku postępowania administracyjnego co do ustalenia odszkodowania, będzie ono ustalone w myśl przepisów prawa niniejszego.

§ 3. Jeżeli postępowanie co do ustalenia odszkodowania nie zostało wszczęte do chwili wejścia w życie prawa niniejszego, a strona nie zgłosi odpowiedniego wniosku w ciągu sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie prawa niniejszego, wywłaszczenie traci swą moc.

§ 4. Jeżeli do chwili wejścia w życie prawa niniejszego odszkodowanie za wywłaszczony grunt

nie zostało ostatecznie ustalone, odszkodowanie należy ustalić ze szczególnem uwzględnieniem wynikłej stąd straty.

Art. 60. Wykonanie prawa niniejszego porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz innym ministrom — stosownie do zakresu ich działania.

Art. 61. § 1. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

§ 2. Z dniem wejścia w życie rozporządzenia niniejszego tracą moc wszelkie przepisy w sprawach, unormowanych tem rozporządzeniem.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze nie narusza jednak przepisów, odrębnie normujących postępowanie wywłaszczeniowe na cele reformy rolnej, jak również odpowiednich przepisów ustawy wodnej (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 62, poz. 574) i ustawy z dnia 28 stycznia 1932 r. w sprawie pomiarów Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 19, poz. 125).

§ 4. Rozporządzenie niniejsze nie narusza również przepisów dotychczasowych w zakresie, w jakim określają cele, dla których dopuszczalne jest wywłaszczenie i zajęcie nieruchomości.

§ 5. Pozostają w mocy przepisy o wywłaszczeniu, zawarte w prawie górniczem (Dz. U. R. P. z 1930 r. Nr. 85, poz. 654).

Prezydent Rzeczypospolitej: *J. Mościcki*

Prezes Rady Ministrów: *L. Kozłowski*

Minister Spraw Wewnętrznych:

Marjan Zyndram-Kościałkowski

Minister Spraw Zagranicznych: *Beck*

Minister Spraw Wojskowych: *J. Piłsudski*

Minister Skarbu: *Wł. Zawadzki*

Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski*

Minister Wyznań Religijnych

i Oświecenia Publicznego: *W. Jędrzejewicz*

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych:

J. Poniatowski

Minister Przemysłu i Handlu: *H. Floyar-Rajchman*

Minister Komunikacji: *M. Butkiewicz*

Minister Opieki Społecznej: *Jerzy Paciorkowski*

Minister Poczty i Telegrafów: *Kaliński*